СТАНОВИЩЕ

от проф. Лазар Георгиев Груев, д.ю.н., ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“

относно: Дисертационен труд за присъждане на научната степен "доктор на науките" в професионално направление 3.6 право (Наказателен процес) във връзка с решение на Научния съвет на ИДП на БАН от 26.03.2025 г.

тема: **„Принципът на вътрешното убеждение в българския наказателен процес“**

автор: проф. Гергана Маринова Маринова, доктор по право

Познавам автора проф. Гергана Маринова от много години, както от съвместната ни работа в различни комисии, така и от нейните съчинения. Нямаме съвместни публикации и не са налице други обстоятелства, които да породят съмнения относно евентуален конфликт на интереси.

Представеният в конкурсната процедура дисертационен труд е логичен завършек (на този етап) от нейното възходящо научно развитие. Тя никога не е бягала от острите въпроси на наказателния процес, които честите изменения в законодателството, предизвикателствата от интеграцията ни в европейското правно пространство, често противоречивата съдебна практика и не на последно по значение място – различията в интерпретацията в научните съчинения – та всичко това, разбирано като „остри въпроси“, винаги е намирало отражение в нейното научно творчество – като се започне от дисертацията ѝ за мярката за неотклонение „задържани под стража“; премине се през студиите относно привличането на обвиняем или за изключенията от

принципите на наказателния процес; статиите за особеностите на СРС като способ на доказване; минималните стандарти на ЕС и редица, редица други. Всичко това е безспорно доказателство за научен кураж, усет към актуално-проблемното и необходимо научно интерпретиране на проблеми, които от една страна са, образно казано, основни, принципни за наказателния процес, а от друга – са пряко свързани и необходими на практиката по приложението на НПК.

Убеден съм, че уважаемите трима рецензенти далеч по-подробно ще анализират тази действително интересна научна продукция и ако аз я споменавам, то е, за да подкрепя извода, че настоящият, представен за рецензиране труд, се явява действително логичен продукт на тези усилия.

Авторът е успял.

Избрал е тема, която макар и на пръв поглед (по собствените му думи) да не изглежда актуална, всъщност е точно обратното, даже аз твърдя, че тя е от така наречените „вечно актуални“ теми, защото засяга един от основните принципи на наказателния процес (а), пронизващ и преминаващ през дейността на всеки един от процесуалните органи (б) и на всичкото отгоре е принцип (израз), добил гражданственост, влязъл в речника едва ли не на всеки гражданин (в). Когото четях съчинението за първи път осъзнах, доколко и аз самият съм бил самозаблуден, като си мисля, че това е отдавна изяснен въпрос. Радвам се, че авторът ме опроверга, при това отчетливо категорично и убедително. Да, темата е актуална, важна и необходима – както за теорията, така и за практиката.

Структурата на съчинението – изцяло подчинена на темата – е класическа, добре балансирана и логически последователна. Езикът е пестелив, но не „скопен“, точен откъм правната терминология, всяко продължение на изречението е естествено следствие на предходното, което прави труда изключително лесен за четене, а по-важното е, че го прави разбираем и увлекателен, дори за неизкушения

от наказателния процес читател. Това само по себе си е едно от достойнствата на труда, което изрично следва да бъде подчертано, защото научните съчинения не бива да отблъскват поради ненужно утежнен стил и изказ, които най-често и по-скоро са плод на криворазбран наукообразен, а не научен подход.

Категорично няма да преразказвам, дори в сбита форма, съдържанието на дисертацията, доколкото то е добре известно на всеки, проявяващ интерес и съответно бе достъпно на сайта на ИДП. Ще започна директно с анализ, което, поради ограничения обем на всяко становище, т.е. по необходимост, ще сторя накратко.

Съчинението е изключително **хармонично**. Нито една негова част не стои самоцелно, а е елемент от общото, подчинена на основния замисъл на автора да разкрие същността на принципа на вътрешното убеждение. Основният **принос** е в подхода към обосноваването на тезата, че *вътрешното убеждение е принцип, установяващ метод на оценка на доказателствените материали по делото*, и неговото изясняване следва да се постигне чрез изясняване същностните характеристики на ***оценката***, а не на убеждението.

Когато говоря за хармония имам предвид на *първо място*, че дори кратките исторически (а по същество и сравнителноправни) бележки са не просто допълнителен преразказ, а подкрепят идеята за връщане към „корените“, към зараждането и първообраза на този действително основен принцип на съвременния наказателен процес, като противовес на формалната теория на доказателствата.

На *второ място* аз разбирам хармонията като логическа последователност на изложението, позволяваща на четеца да навлиза постепенно и спокойно в темата, без необходимост непрекъснато да прелиства напред-назад и така, именно постепенно, да усвоява основното, разбирайки идеите и тезите на автора.

Съществен научен принос е обосноваването на тезата, че като самостоятелен принцип, наред с този за независимост на решаващият орган, принципът на вътрешното убеждение следва да се разбира като метод за оценка на доказателствата – както посочих - метод отрицание на формалната теория на доказателствата, но едновременно с това и като стандарт на доказване, т.е. той указва доказателствата да се оценяват свободно, по съвест, следователно, по вътрешно убеждение.

Изключително задълбоченото изследване на същността на принципа води до логичния извод, който е в основата на авторовата теза за идеята и смисълът на този принцип, а именно, че доказателствата и средствата за тяхното установяване не могат да имат предварително определена сила. Затова е направено и предложение чл. 14 НПК да се озаглави „Оценка на доказателствените материали по вътрешно убеждение“, а неговата ал. 1 да бъде отменена. Което напълно споделям.

Съществен принос е и категоричната обосновка, че принципът може да бъде най-добре изяснен не през призмата на *убеждението,* какъвто е досегашният подход в теорията, а чрез анализ на *същностните характеристики на оценката*. Като такива са посочени и подробно разгледани: п*редметът* на оценката; *целта* на оценката; с*убектите* на оценката и редица други, свързани с темата обстоятелства. Особено ми хареса разбирането, че вътрешното убеждение *се обективира в мотивите* на процесуалните актове и подлежи на контрол от по-горните инстанции, което обяснява и твърдението ми, че трудът, освен подчертано изящният научен подход, съдържа пряко насочени към практиката насоки, а това – само по себе си – е достатъчно основание да се посочи като принос на съчинението, защото го прави полезно за практикуващите юристи.

Категорични и отчетливо видими научни приноси се съдържат и в частта относно понятието за ***стандарт на доказване***. То не е разработвано от теорията у нас, но същевременно е утвърдено и добре изяснено в доктрината на редица държави. След преглед на теоретичните и законови положения в Англия и САЩ авторът предлага понятие за стандарт на доказване, което според него е приложимо в българския наказателен процес, заявявайки, че у нас под стандарт на доказване следва да се разбира *степента на убеденост на решаващия субект, т.е. колко сигурен трябва да е той относно това дали фактите, въз основа на които взема своето решение, действително са настъпили* (са се осъществили в обективната действителност). Задълбочено след това са разгледани особеностите на доказателствената оценка при различните стандарти на доказване, част от съчинението, която, убеден съм, ще се проследи с интерес и от практиците.

Забележително постижение на дисертационния труд е обстоятелството, че разглеждайки в дълбочина една по същество си абстрактна тема относно един от основните принципи на наказателния процес – принципът на вътрешното убеждение – авторът е успял – категорично успешно – да го „приземи“ до актуалните, а защо не и ежедневни проблеми на правораздавателните и правоприлагащи органи и да очертае в хода на своя анализ техните проблеми. И което е по-важно – да предложи ясно формулирани, необходими според него, предложения за изменения в законодателството, предложения ***de lege ferenda***, които споделям и категорично подкрепям. А това е принос, който дебело следва да бъде подчертан и приветстван.

Изброяването на положителните достойнства на дисертационния труд може да продължи още дълго. Но мисля, че това не е нужно. Онова, което е нужно да се каже в края на това становище е, че сме изправени пред безспорно качествено научно съчинение, самостоятелен продукт от усилията на неговия автор, съчинение,

което обогатява научното знание, тласка към размисъл всеки, който го докосне и най-важното съдържа неопровержими доказателства за качествата на неговия автор, та всичко това, преценено поотделно и в съвкупност, уверено ми дават основание да дам следното

Заключение:

Дисертационният труд на проф. Гергана Маринова **„Принципът на вътрешното убеждение в българския наказателен процес“** съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ). Дисертационният труд показва, че авторът му притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения в областта на наказателнопроцесуалното право, като демонстрира качества и умения за научни изследвания, довели до значими научни и практически приноси, поради което давам висока положителна оценка и предлагам да бъде присъдена на проф. д-р Гергана Маринова Маринова научната степен „доктор на науките”.

22.04.2025 г. проф. Лазар Груев